

Upravljanje varnosti in zdravja pri delu v šolstvu

Uvod

V šolstvu je treba zagotoviti varnost in zdravje pri delu. To lahko počnete na različne načine, ki imajo določene skupne korake:

- oceno tveganja pripravite skupaj z zaposlenimi;
- opredelite nevarnosti;
- ugotovite, kdo bi se lahko poškodoval, kako in kje;
- ocenite stopnjo tveganja in se odločite o ukrepih;
- izvedite ukrepe za odpravo ali zmanjšanje tveganj;
- redno spremljajte in preverjajte učinkovitost izvedenih ukrepov.

Tveganjem za varnost in zdravje v šolstvu niso izpostavljeni samo zaposleni temveč tudi učenci, študenti in obiskovalci. Ta bilten je namenjen vsem, ki so vključeni v proces zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, vključno ravnateljem, učiteljskemu zboru in drugemu šolskemu osebju, delavskemu zaupniku za varnost in zdravje pri delu ter pooblaščenim strokovnim delavcem za varnost in zdravje pri delu. Namenjen je vsem delovnim mestom, kjer poteka izobraževalni proces, torej od vrtcev do univerz.

Zakonodaja

Okvirna direktiva na področju varnosti in zdravja pri delu je Direktiva Sveta 89/391/EEC z dne 12. junija 1989 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav za varnost in zdravje delavcev pri delu. Ta direktiva, ki je prenešana v nacionalne zakonodaje držav članic, vsebuje vrsto zahtev¹.

- Delodajalci morajo oceniti vsa tveganja za varnost in zdravje delavcev. V skladu z rezultati ocene morajo nato izvesti vse ukrepe, ki so potrebni za zmanjšanje tveganj, ki izhajajo iz dela.
- Delodajalec mora delavcem zagotoviti varnost in zdravje pri delu.
- Delavci imajo pravico do posvetovanja.
- Delavci so upravičeni do ustreznega in specializiranega usposabljanja na področju varnosti in zdravja pri delu.
- Delavci morajo sodelovati pri vprašanjih, povezanih z varnostjo in zdravjem pri delu, in morajo upoštevati varnostne ukrepe.

Proces upravljanja tveganj

Načrtujte svojo oceno tveganja

Priprava temeljite ocene tveganja zahteva določen čas in pomembno je, da jo načrtujemo tako, da bomo vanjo vključili vse aktivnosti, ki se izvajajo na delovnem mestu².

Opredelitev nevarnosti

Ugotovite, katera dela se opravljajo ter kakšni materiali, oprema in kemikalije se uporabljajo. Delovne razmere ocenite z vidika vsega, kar bi lahko povzročilo škodo. Preiskava naj bo čim širše zastavljena, zato da bo vključevala vse nevarnosti. Pozornost posvetite tudi dejstvu, da se lahko učenci in obiskovalci poškodujejo zaradi istih nevarnosti kot šolsko osebje. Do poškodb in okvar zdravja lahko pride zaradi:

- nasilja učencev in njihovih staršev do šolskega osebja;
- slabo načrtovanega pohištva in opreme v razredu, ki povzročata kostno-mišična obolenja;
- vročih površin v šolskih kuhinjah;
- bioloških dejavnikov v laboratorijih;
- nevarnosti zaradi gradbenih del.

Pri ugotavljanju problematičnih mest si lahko pomagata z naslednjimi pristopi:

- po posameznih območjih (npr. vsak razred posebej);
- po vrsti nevarnosti (npr. fizikalna, kemična, biološka, psihosocialna);
- po delovnih mestih (npr. hišnik, čistilka, tajnica, učitelj);
- po načinu organizacije šole ali fakultete (npr. urnik dela);
- s preverjanjem evidenc (npr. dnevnik nezgod), da se ugotovijo težave;
- s posvetovanji z delavci in drugimi vpletenimi.

Nevarnost, tveganje in škoda

- Nevarnost je vse, kar lahko povzroči škodo.
- Tveganje pomeni verjetnost, da bo škoda nastala.
- Škoda je negativna posledica z vidika varnosti in zdravja (npr. poškodba ali okvara zdravja).

Ugotovite, kdo bi lahko utrpel škodo, kako in kje

Ugotovite, kdo vse bi lahko utrpel škodo. Škodo bi lahko utrpeli poleg zaposlenih tudi pogodbeni delavci, samozaposleni, študenti in šolarji ter obiskovalci.

Ocenite stopnjo tveganja

Ocenite, kolikšna je verjetnost, da bo nevarnost povzročila škodo in kako huda bo lahko poškodba. Preverite, kateri kontrolni ukrepi se trenutno izvajajo in ali so zadostni. Stroškovno učinkovito in trajnostno obvladovanje tveganj se mora osredotočiti na kolektivno varnost in preventivne ukrepe.

Če obstaja verjetnost, da bo nekdo utrpel škodo, je treba ugotoviti, ali:

- je mogoče nevarnost v celoti odpraviti?
- je mogoče tveganje zmanjšati ali ga nadzirati (npr. z nadomeščanjem nevarnega z nenevarnim ali manj nevarnim)?

¹ Evropska komisija, Generalna direktija za zaposlovanje in socialne zadeve. http://europa.eu.int/comm/employment_social/health_safety/intro/framedir_en.htm

² Gl. Facts 46 — Varnost in zdravje pri delu v šolstvu.

- bi lahko s sprejetjem preventivnih ukrepov zavarovali vse izpostavljene?
- je za varovanje delavcev potrebna osebna varovalna oprema, če kolektivni varnostni ukrepi ne nudijo ustreznega varovanja?

Odgovornost za ocenjevanje tveganj

Raven, na kateri je ocena tveganj opravljena, ter obvladovanje tveganj se razlikujejo od ene države članice do druge in od ene vrste ustanove do druge. Nemogoče je oblikovati splošno oceno tveganj, saj se je treba v posameznih inštitucijah osredotočiti na njihove posebnosti glede nevarnosti in tveganj.

Oseba, ki izvaja oceno tveganja, mora poznati tako proces ocenjevanja tveganj kot samo inštitucijo. Vključenost zaposlenih v ta proces je zelo pomembna.

Ukrepanje

Ocena tveganja je prvi korak do uspešnega obvladovanja tveganj. Varnosti in zdravja pri delu ni mogoče upravljati uspešno, če nimamo ustrezne ocene tveganja. Po opravljeni oceni tveganja naredite prednostni seznam potrebnih preventivnih ukrepov in nato ukrepanje, v kar pa morate vključiti tudi delavce in njihove predstavnike. Stroškovno najučinkovitejši način obvladovanja tveganj je ta, da se lotimo temeljnih problemov.

O ukrepih se je treba posvetovati z delavci (bodisi neposredno ali pa prek njihovih delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu). Dogovorjene rešitve je treba previdno uvajati, spremljati in ocenjevati. Rezultate ocene tveganja je treba posredovati delavcem, delavskemu zaupniku za varnost in zdravje pri delu itd.

Vključevanje delavcev

Posvetovanje z delavci je zakonska obveznost delodajalca in pomaga zagotoviti, da delavci vedo, kako delati varno ter da si prizadevajo za izboljšave. Z njihovim znanjem je mogoče ustrezno odkriti nevarnosti in izvajati ustrezne ukrepe. Predstavniki delavcev imajo v tem procesu pomembno vlogo. Z delavci se je treba posvetovati o posameznih ukrepih za varnost in zdravje pri delu, še zlasti pred uvedbo nove tehnologije ali proizvodov.

Spremljajte in preverjajte

Ocenite učinkovitost kontrolnih ukrepov, prepričajte se, da so bila tveganja ustrezno zmanjšana in da niste povzročili novih nevarnosti.

Načini dela se spreminjajo, in z njimi se spreminjajo nevarnosti in tveganja. Ko pride do znatne spremembe, preverite, ali niso s tem nastale tudi nove nevarnosti, ki jih je treba upoštevati. Izvedite revizijo ocene tveganja.

Vrednotenje je pomembno zato, ker na tak način ugotovimo, kateri ukrepi so bili učinkoviti in kateri ne, in s tem tudi ugotovimo, kateri ukrepi so najprimernejši za določeno izobraževalno ustanovo.

Specifične ocene tveganja

Za nekatera tveganja, ki nastanejo pri posameznih delovnih nalogah, so morda potrebne specifične ocene tveganj. Te se

nanašajo tako na zaposlene v šolstvu kot tudi na druge osebe. Zahteve po specifičnih ocenah tveganj je treba upoštevati tudi pri izvajanju splošne ocene tveganja. V šolstvu to še posebej velja za nevarne snovi (biološke in kemične dejavnike) ter za kostno-mišična obolenja (bolečine v križu, delo z računalnikom). Prav tako je potrebno upoštevati nacionalno zakonodajo, ki temelji na Direktivi Sveta 94/33/EC z dne 22. junija 1994 o varstvu mladih ljudi pri delu, še posebej tam, kjer se izvajajo programi delovne prakse.

Pri ocenjevanju in obvladovanju tveganj ne smete pozabiti na nevarnosti za rizične skupine zaposlenih. Tako imajo lahko nosečnice, doječe matere in invalidi specifične težave, ki zahtevajo drugačne rešitve.

V izobraževalnih ustanovah občasno opravljajo delo tudi zunanji pogodbeni delavci. Gradbena dela lahko predstavljajo delo z nizkim tveganjem, toda v šolah in drugih izobraževalnih ustanovah lahko predstavljajo visoko tveganje. Prav zato morata pogodbenik in oseba, ki je odgovorna za izobraževalno ustanovo, sodelovati in izmenjavati informacije.

Dodatne informacije

Dodatne informacije so na voljo na spletni strani Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu: <http://agency.osha.eu.int>.

Gradiva Agencije o preprečevanju psihosocialnih tveganj pri delu najdete na naslovu: <http://osha.eu.int/ew2002/>.

Gradiva Agencije o dobrih praksah na področju varnosti in zdravja v dejavnosti izobraževanja je moč najti na: http://europe.osha.eu.int/good_practice/sector/education/.

Bilteni Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu

Bilteni Agencije v vseh uradnih jezikih EU so na voljo brezplačno na naslovu: <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>.

- Facts 4 — *Preprečevanje kostno-mišičnih obolenj pri delu*
- Facts 13 — *Uspešno upravljanje za preprečevanje nezgod pri delu*
- Facts 14 — *Preprečevanje zdrsov, spotikov in padcev pri delu*
- Facts 22 — *Stres v zvezi z delom*
- Facts 24 — *Nasilje na delovnem mestu*
- Facts 31 — *Praktični nasveti za delavce o odpravljanju stresa v zvezi z delom in njegovih vzrokov*
- Facts 32 — *Kako se lotiti psihosocialnih problemov in zmanjšati stres v zvezi z delom?*
- Facts 46 — *Varnost in zdravje pri delu v šolstvu*
- Facts 47 — *Preprečevanje nasilja do zaposlenih v šolstvu*